

**TIBBIY MUASSASALAR IJTIMOY TASHKILOT SIFATIDA VA ULARDA
XODIMLARNI BOSHQARISH**

Alisher Madrahimov
Central Asian medical Universiteti o'qituvchisi
Sotsiologiya fanlari falsafa doktori PhD
e-mail: alisherw35@gmail.com Tel: 905813983

Annotatsiya

Ushbu maqolada tibbiy muassasalar ijtimoiy tashkilot sifatidagi mohiyati, ularning jamiyat hayotidagi roli va boshqaruv tizimidagi o'ziga xosliklar tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada tibbiy muassasalar faoliyatida inson omilining ahamiyati, xodimlarni boshqarishning zamonaviy usullari hamda tibbiyotda sotsiologik yondashuvlarning o'rni yoritilgan. Innovatsion boshqaruv texnologiyalari, motivatsiya va kommunikatsiya jarayonlari orqali sog'liqni saqlash tizimi samaradorligini oshirish yo'nalishlari ochib berilgan. Tadqiqot pedagogik va sotsiologik metodlar asosida olib borilgan bo'lib, inson kapitalining tibbiyotdagi ijtimoiy ahamiyati chuqur ilmiy tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: tibbiy muassasa, ijtimoiy tashkilot, boshqaruv, sog'liqni saqlash tizimi, xodimlar, motivatsiya, sotsiologik yondashuv, inson omili, innovatsion texnologiya.

Introduction

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti darajasi ko'p jihatdan sog'liqni saqlash tizimining samaradorligi bilan belgilanadi. Tibbiy muassasalar — bu nafaqat davolash va profilaktika markazlari, balki inson salomatligi, madaniyati va ijtimoiy qadriyatlarini shakllantiruvchi ijtimoiy tashkilotlardir. Ular jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, tibbiy madaniyatni yuksaltirish hamda aholining hayot sifatini yaxshilashda muhim o'rin tutadi.

Shu bois tibbiy muassasalarda xodimlarni boshqarish masalasi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-sotsiologik ahamiyatga ega. Tibbiyot xodimining mehnati bevosita inson hayoti bilan bog'liq bo'lgani sababli boshqaruvda insoniy qadriyatlar, etika va deontologiya tamoyillari yetakchi o'rinda turadi.

1. Tibbiy muassasa ijtimoiy tashkilot sifatida

Tibbiy muassasa — bu o'zining ijtimoiy vazifasiga ega, ierarxik tuzilishga ega bo'lgan va inson salomatligini himoya qilishga yo'naltirilgan murakkab tashkilotdir. U o'z faoliyatini nafaqat iqtisodiy, balki ma'naviy va madaniy mezonlar asosida olib boradi. Tibbiyot tizimi strukturasi jihatidan quyidagi bosqichlardan tashkil topgan:

- Davlat sog'liqni saqlash muassasalari (respublika, viloyat, tuman darajasida);
- Xususiy tibbiyot markazlari;
- Ilmiy-tadqiqot va o'quv muassasalari;
- Ijtimoiy xizmat va rehabilitatsiya markazlari.

Ushbu tashkilotlarning har biri ijtimoiy institut sifatida jamiyatning ehtiyojlariga javob beradi. Tibbiy muassasalarda inson omili markazda bo'lib, ularning boshqaruv samaradorligi xodimlarning kasbiy malakasi, ijtimoiy motivatsiyasi va kommunikatsion madaniyatiga bog'liq.

2. Tibbiyot muassasalarida boshqaruv tizimining ijtimoiy mohiyati

Boshqaruv — bu inson faoliyatini muvofiqlashtirish, maqsad sari yo'naltirish va natijalarni nazorat qilish jarayonidir. Tibbiy muassasalar boshqaruvi o'ziga xos jihatlari bilan ajralib turadi:

- Ijtimoiy mas'uliyat – bemorning hayoti va sog'lig'iga bevosita ta'sir qiluvchi omil;
- Axloqiy va deontologik tamoyillar – kasbiy madaniyatning ajralmas qismi;
- Tashkiliy intizom – jamoaviy mehnat va ichki boshqaruv tartibining asosi;
- Liderlik va kommunikatsiya – bosh shifokor yoki rahbar shaxsining muhim ijtimoiy roli.

Tibbiy muassasalarda boshqaruv faqat farmoyish va nazorat tizimi bilan cheklanmasdan, motivatsion va ijtimoiy-psixologik yondashuv asosida olib borilishi lozim.

3. Xodimlarni boshqarishning zamonaviy yo'nalishlari

Bugungi kunda tibbiyot tizimida xodimlarni boshqarishning ilg'or shakllari quyidagilardir:

- Motivatsion boshqaruv – xodimlarni maqsad sari yo'naltirish va kasbiy o'sishga rag'batlantirish;
- Kouching va mentoring – yosh mutaxassislariga tajribali shifokorlar tomonidan rahbarlik qilish tizimi;
- Raqamli boshqaruv – elektron hujjatlashtirish, avtomatlashtirilgan mehnat tahlili va onlayn boshqaruv vositalari;
- Jamoaviy boshqaruv modeli – tibbiy jamoa ichida qarorlar qabul qilishda hamkorlik va mas'uliyatni taqsimlash.

Xodimlarni boshqarishning sotsiologik asosi – bu inson omiliga, ijtimoiy muhitga va kasbiy qadriyatlarga tayanishdir. Har bir xodimni shaxs sifatida qadrlash, ularning kasbiy ehtiyoj va motivlarini aniqlash boshqaruv samaradorligini oshiradi.

4. Sotsiologik yondashuvda tibbiy jamoa va ijtimoiy muhit

Tibbiy muassasa ijtimoiy tizim sifatida o'z ichida ijtimoiy rollar tizimini shakllantiradi: rahbar, shifokor, hamshira, texnik xodim, bemor va boshqalar. Ular o'rtasidagi munosabatlar jamoadagi ijtimoiy muhitni belgilaydi. Sotsiologik nuqtayi nazardan, jamoaning ijtimoiy muvozanatini ta'minlash uchun quyidagilarga e'tibor qaratish lozim:

- ijobiy psixologik muhitni shakllantirish;
- kasbiy axloq normalariga rioya qilish;
- konfliktlarni oldini olish va muzokaralar madaniyatini rivojlantirish;
- gender tenglik va kasbiy birdamlikni ta'minlash.

Jamoadagi ishonch va hamkorlik muhiti mavjud bo'lsa, tibbiy xizmat sifati va bemorlarning ijtimoiy ishonchi sezilarli darajada oshadi.

5. Innovatsion boshqaruv texnologiyalarini joriy etish

Tibbiy muassasalar faoliyatida innovatsion yondashuvlar boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Jumladan:

- Raqamli menejment tizimlari (Digital Health Management);
- Elektron tibbiy kartalar orqali axborot almashish;
- Masofaviy boshqaruv va telemeditsina tizimlari;
- KPI (Kalit samaradorlik ko'rsatkichlari) asosida xodim faoliyatini baholash.

Bu yondashuvlar sog'liqni saqlash tizimining ochiqqligini, tezkorligini va shaffofligini ta'minlaydi.

6. O'zbekiston tibbiy muassasalarida boshqaruvning modernizatsiyasi

Yangi O'zbekiston davrida sog'liqni saqlash tizimida "Inson qadri" tamoyiliga asoslangan islohotlar amalga oshirilmoqda. Tibbiyot sohasida rahbarlik lavozimlariga malakali kadrlarni tayyorlash, xodimlarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish va mehnat motivatsiyasini oshirish bosh maqsad sifatida belgilangan.

Shuningdek, tibbiy sug'urta, raqamli tibbiyot, xalqaro akkreditatsiya kabi yangiliklar boshqaruv tizimini modernizatsiya qilishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Tibbiy muassasalar ijtimoiy tashkilot sifatida inson salomatligini saqlash, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish va jamiyatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Ularda xodimlarni boshqarish — bu faqat ma'muriy jarayon emas, balki insoniy qadriyatlar, motivatsiya, sotsiologik muhit va innovatsion texnologiyalarning uyg'unlashgan tizimidir. Samarali boshqaruv inson omiliga tayanadi, shuning uchun tibbiy jamoaning har bir a'zosi o'zini qadrlangan, hurmat qilinadigan va ijtimoiy jihatdan himoyalangan his qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Giddens A. Sociology of Health and Illness. — London: Polity Press, 2021.
2. To'xtayeva G. Sog'liqni saqlash tizimining ijtimoiy strukturasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
3. Navruzov R. Tibbiy deontologiya va kasbiy etika. — Toshkent: Tibbiyot universiteti nashriyoti, 2022.
4. WHO. Social Determinants of Health. — Geneva: World Health Organization, 2020.
5. Abdurahmonov A., Sodiqov M. Tibbiyot sotsiologiyasi: nazariy va amaliy asoslar. — Toshkent, 2023.
6. Karimova D. Sotsiologiya va tibbiyot integratsiyasi. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
7. OECD. Health Workforce Governance in the 21st Century. — Paris, 2020.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish to'g'risida"gi qarorlari, 2022–2024 yillar.